

El consens acadèmic

La universitat no solament va nàixer (diu que a Bolonya, l'any 1088) per a concedir la "llicència" per exercir una professió pública –de metge o de jurista, o de mestre en teologia– sinó que està lligada des de l'origen a la transmissió de la doctrina, a la glossa de textos i a l'acumulació i difusió del coneixement. La "llició" volia dir exactament la lectura –i el comentari– dels llibres que feien autoritat; però aquesta connexió amb els textos antics o sagrats és justament la part que la societat burgesa va eliminar a poc a poc, al llarg del segle XIX. Quedà, això sí, la idea d'autoritat acadèmica, ja no en el camp de la doctrina teològica sinó, sobretot, de la doctrina científica. En el pensament racional i científic no hi ha dogmes de fe, però allò que més s'hi aproxima –una mica *light*, i absolutament laic– és el "consens acadèmic" com a criteri d'acceptació social i com a font o expressió d'autoritat. Mentre es manté el consens sobre un determinat "punt de doctrina" (mentre l'acord és universal i pròpiament acadèmic, no ideològic o polític), aquest punt no pot ser impugnat per cap poder polític, administratiu o judicial: cap govern, parlament o tribunal no té autoritat per declarar que la terra és immòbil i plana, que l'aigua està composta per dues parts d'hidrogen i tres d'oxigen, o que a València ja es parlava valencià abans de Jaume I i en temps dels ibers. Si alguna tradició inalterada té la institució universitària, és el discurs racional sotmès a les regles de mètode (fins i tot en el discurs teològic original), i el distanciament de les temptacions ocultistes i paracientífiques, allunyades de la raó discursiva. No és una tradició insubstancial, ara que l'irracionalisme es difon i s'escampa en la vida social, cultural i literària, i que en alguns llocs, com al Regne d'Espanya, afirmacions i actituds enemigues de tot "discurs del mètode" són fins i tot suport ideològic de certs mitjans de comunicació i de certes forces polítiques, i arriba a condicionar l'acció de govern en algunes regions o territoris. I això passa, paradoxalment, al mateix temps que les aplicacions del pensament científic i

Joan Francesc Mira

tècnic arriben a tots els racons i dimensions de la vida. Desautoritzar, negar públicament tota pretensió d'autoritat a les interpretacions preracionals o paracientífiques de la realitat, és també, per tant, missió i funció de les universitats, o

almenys a això les obliga la tradició mateixa de la institució.

La universitat, certament, no és un organisme ideològic que com a tal haja de prendre part en els debats generals de la societat, ni és un club d'opinió o d'opinions. Però hi ha algunes coses, com ara aquesta contínua subversió mediàtica (i de vegades fins i tot institucional i pública) de la primacia de la raó i del mètode com a camí al coneixement, que no ens poden deixar indiferents. A les aules de les universitats, des de les primeres lliçons a Bolonya a finals del segle XI, s'ha ordit al llarg dels segles aquell teixit sobre el qual ha pres forma un sistema de valors i d'idees que continua sent irrenunciable, des del punt de vista intel·lectual i ètic, per als europeus del segle XXI: la idea de naturalesa i la idea de raó, la idea de ciència, la idea de llibertat i el principi racional i moral de no sotmetre's a la pressió de cap poder extern. El que em fa por és que siguem, o siguem, massa pocs els qui tenen encara una imatge de la universitat com a dipositària conscient d'aquests valors de llibertat i de raó, de ciència i de dubte crític, que haurien de ser la garantia última de la nostra manera d'entendre la vida en societat. Si aquests valors no han de tindre residència pròpia en una institució com la universitat, on la tindran? I des d'on s'escamparan per la societat, si no és des d'aquesta residència pròpia? Ara mateix, al País Valencià, les universitats tenen una ocasió d'or per mostrar –si pot ser amb un document col·lectiu i formal– el seu rebuig als atacs insensats i grotescos que el poder públic llança violentament contra una simple definició innocent de la paraula "valencià" en un diccionari, amb una redacció descriptiva que, substancialment, correspon a aquell "consens universal" que és criteri suprem i no impugnable. Seria el seu deure: vejam si ho faran.

“Mentre es manté el consens sobre un determinat ‘punt de doctrina’ (mentre l’acord és universal i pròpiament acadèmic, no ideològic o polític), aquest punt no pot ser impugnat per cap poder polític, administratiu o judicial: cap govern, parlament o tribunal no té autoritat per declarar que la terra és immòbil i plana, que l’aigua està composta per dues parts d’hidrogen i tres d’oxigen, o que a València ja es parlava valencià abans de Jaume I i en temps dels ibers”